

Terénny špeciálny pedagóg Zdrojového centra

PaedDr. Jozef Hlubovič

Tento projekt je financovaný zo zdrojov Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

Obsah

1. Popis inovatívneho prístupu/ metódy.....	3
Cieľ	3
Zameranie inovácie	3
Oblasť rozvoja.....	3
Výsledok inovácie.....	3
2. Skúsenosť s inováciou	4
Popis skúsenosti zo zahraničia.....	4
Popis skúsenosti zo Slovenska.....	5
3. Implementácia inovácie	6
Spôsoby realizácie na úrovni ľudských zdrojov	6
Realizácia inovácie	7
Nástroje a pomôcky	8
Zdroje.....	8
Predpokladané finančné náklady	9

1. Popis inovatívneho prístupu/ metódy

Cieľ

Cieľom inovácie je vytvoriť mechanizmus pre zlepšenie podmienok vzdelávania detí so ŠVPP v integrovanom prostredí. Zámerom inovácie je zriadiť Zdrojové centrá špecializujúce sa na istý druh zdravotného postihnutia, ktoré budú zastrešovať terénnych špeciálnych pedagógov. Zdrojové centrá so svojim odborným tímom by zabezpečovali diagnostiku, poradenstvo a terapiu v domácom a školskom prostredí integrovaného žiaka. Cieľom inovácie je vytvoriť podmienky pre prácu terénneho špeciálneho pedagóga v regióne s integrovaným žiakom.

Zameranie inovácie

Cieľovou skupinou inovácie sú deti predškolského veku (3-6 rokov), žiaci vo veku 6 – 16 rokov, personál bežných ZŠ so začleneným žiakom, špeciálni pedagógovia ZŠ, rodičia, sociálne prostredie žiaka.

Navrhovaná inovácia by mala posilniť diagnostickú, poradenskú, rehabilitačnú a terapeutickú fázu systému VP a P.

Oblasť rozvoja

Inovácia je zameraná predovšetkým na žiaka v integrovanom prostredí, na jeho školské a sociálne prostredie. Zámerom inovácie je zvyšovať kompetencie pedagogických a odborných zamestnancov bežných škôl pri vzdelávaní žiakov so ŠVPP. Personál Zdrojových centier, predovšetkým terénni špeciálni pedagógovia (TŠP), bude navštevovať školy, zaškoľovať personál, pomáhať pri vytváraní vhodného materiálno-technického zabezpečenia pri vzdelávaní žiakov.

TŠP bude zabezpečovať terénnu službu, a to diagnostiku školskej úspešnosti žiaka so ŠVPP, diagnostiku problémov pri vzdelávaní integrovaných žiakov so ŠVPP, poradenstvo a odporúčania pre vzdelávanie týchto žiakov, poradenstvo pre inkluzívne vzdelávanie žiaka a jeho spoločenskú integráciu. Inovácia ráta so zvyšovaním kompetencií školského a sociálneho prostredia začleneného žiaka, prostredníctvom terénnych služieb multidisciplinárneho tímu Zdrojových centier.

Výsledok inovácie

Výsledkom inovácie by mala byť predovšetkým úspešná integrácia žiaka so zdravotným postihnutím, sieť podporných služieb, vhodné podmienky pre vzdelávanie žiaka so ŠVPP, zaškolený personál s problematikou vzdelávania žiaka, metodická podpora pri vzdelávaní,

zabezpečenie kompenzačných a adaptovaných materiálov pre žiaka počas vzdelávania, podpora rodiny, vytvorený multidisciplinárny tím podporujúci výchovno-vzdelávací proces žiaka, región pôsobenia terénneho špeciálneho pedagóga.

Pre inštitúciu ČŠPP by inovácia mala priniesť:

Štatút zdrojového centra s vytvoreným multidisciplinárnym tímom so zameraním na vzdelávanie daného zdravotného postihnutia (zrakové, sluchové, mentálne a pod). Centrá by sa personálne posilnili tak, aby multidisciplinárny tím tvorili: psychológ, špeciálni pedagógovia, zrakový terapeut, špecialista na kompenzačné pomôcky, zdravotná sestra a ďalší členovia podporného tímu, ako napr. šofér. Centrá by mali byť vybavené špičkovou diagnostickou technikou, diagnostickými nástrojmi, špeciálnymi kompenzačnými a didaktickými pomôckami. Nosným článkom zdrojových centier by mali byť zaškolení terénni špeciálni pedagógovia, profilujúci sa na vek dieťaťa a žiaka. TŠP by mal mať región pôsobenia s maximálnym počtom cca 25 detí/žiakov, ktorým bude poskytovať služby.

Pre žiaka: Žiak so ŠVPP bude vzdelávaný vo svojom sociálnom prostredí, v škole, v ktorej bude pracovať Zdrojovým centrom odborne zaškolený personál. Žiak by mal mať vytvorené primerané materiálno-technické zabezpečenie, potrebné kompenzačné a didaktické pomôcky zohľadňujúce jeho zdravotné postihnutie. TŠP bude nápomocný počas vyučovacích hodín v škole a dokáže so žiakom a personálom riešiť prípadné problémy priamo v teréne. V prípade, že sa diagnostikujú zložitejšie problémy, nastaví sa terapia, ktorú môžu zabezpečiť personál školy alebo TŠP.

Pre rodiča: Rodičia získajú špeciálno-pedagogickú podporu. Často sú bezradní pri vzdelávaní svojich detí, predovšetkým v domácej príprave na vyučovanie. Mnohokrát majú pocit, že škola nevytvára adekvátne podmienky vo výchove a vzdelávaní ich dieťaťa. Rodičia s dieťaťom si budú môcť odskúšať vhodné didaktické a kompenzačné pomôcky na vyučovanie a trávenie voľnočasových aktivít. Prostredníctvom špeciálneho pedagóga získajú podporu pri zabezpečovaní daných pomôcok. TŠP bude vytvárať podmienky pre zaškolenie dieťaťa a rodiča s náročnými technickými pomôckami v domácom prostredí.

2. Skúsenosť s inováciou

Popis skúsenosti zo zahraničia

Kvalitatívne najviac rozpracovaný proces inklúzie a integrovaného vzdelávania žiakov so zrakovým postihnutím je v Holandsku. Inštitút terénneho špeciálneho pedagóga (cestujúceho učiteľa) je zriadený dlhodobo. Myšlienky a poslanie TŠP prevzali jednotlivé krajiny strednej a východnej Európy, a to Maďarsko, Česká republika, Chorvátsko a ďalšie krajiny.

V Maďarsku existuje súbežný systém oddeleného a integrovaného vzdelávania zrakovo postihnutých detí. Špeciálne školy majú možnosť zmeny na zdrojové centrá. Popri segregovanom vzdelávaní môžu poskytovať služby školám a žiakom v integrácii prostredníctvom organizačnej zložky (ČŠPP). Zavedenie inštitútu TŠP v Maďarsku prebehlo v roku 1978, pre

slabozrakých žiakov vzdelávaných v bežných školách.

V súčasnosti špeciálne školy prostredníctvom zdrojových centier a terénnych špeciálnych pedagógov poskytujú svoje služby pre:

- učiteľov: pravidelné návštevy škôl, oboznamovanie pedagógov s dôsledkami diagnózy vzdelávaného žiaka, usporiadanie vzdelávacích podujatí, príprava adaptovaných materiálov,
- žiakov: rehabilitácia a výcvik zručností nad rámec učebného plánu, návštevy žiaka v miestnej škole, prispôbenie učebných materiálov, organizovanie táborov,
- rodičov ZP detí: letné tábory ako príprava na integrované vzdelávanie, víkendy pre rodiny, návštevy v domácnosti, príručky.

Popis skúsenosti zo Slovenska

Zabezpečením personálnych a materiálnych podmienok pre činnosť terénneho špeciálneho pedagóga so zameraním na zrakovo postihnutých žiakov sa zaoberá CŠPP V Levoči. Špeciálny pedagóg v rámci časti svojej pracovnej náplne realizuje poslanie terénneho špeciálneho pedagóga (TŠP).

Na základe diagnostiky a vypracovania špeciálno-pedagogickej správy realizuje TŠP podporu a servis základnej školy s integrovaným žiakom so zrakovým postihnutím, a to:

- Vypracovanie odporúčaní pre vzdelávanie žiaka so zreteľom na individuálne požiadavky žiaka
- Metodické vedenie učiteľa a pedagogického asistenta
- Pomoc pri zabezpečení kompenzačných pomôcok
- Pomoc pri príprave adaptovaných vzdelávacích materiálov
- Zaškolenie pedagógov pre využívanie kompenzačných nástrojov (bodové písmo, PC s hlasovým výstupom, používanie kompenzačných pomôcok ...)
- Metodické vedenie pedagógov pri napĺňaní poslanca predmetov špeciálno-pedagogickej podpory
- Pomoc pri kreovaní multidisciplinárneho tímu v škole (psychológ, špeciálny pedagóg, pedagogický asistent, pedagógovia jednotlivých predmetov...)
- Sieťovanie inštitúcií pre zabezpečenie spoločenskej integrácie (škola, knižnica pre ZP, občianske združenia, športové kluby, rodiny s integrovanými žiakmi ...)

Významnou činnosťou TŠP je participácia pri diagnostike a tvorbe stratégie starostlivosti pre deti s viacnásobným postihnutým. Rôzne CŠPP si prizývajú tyflopéda na posúdenie špecifických

prístupov z hľadiska zrakového postihnutia pre deti s viacnásobným postihnutím.

3. Implementácia inovácie

Spôsoby realizácie na úrovni ľudských zdrojov

Holandskí partneri z organizácie Sensis poskytli Slovensku svoje know – how, prostredníctvom projektu Matra. Počas priebehu projektu zaškolili tyflopédov na prácu terénneho špeciálneho pedagóga. V priebehu trvania medzinárodného projektu 13 TŠP poskytovalo služby v štyroch regiónoch Slovenska. Po ukončení projektu a ukončení financovania danej služby, poskytovanie terénnej služby v obmedzenom rozsahu poskytuje už len CŠPP v Levoči.

Pri realizácii inovácie je potrebné zriadiť centrá (zdrojové), ktoré sa budú špecializovať na istý druh špecifického problému žiakov v procese VPaP. Dnes je zdrojovým centrom CŠPP v Levoči, ktorému sa z dôvodu legislatívy a finančných prostriedkov nedarí naplňať poslanie terénneho špeciálneho pedagóga. Špecializujúce centrá by mohli vznikáť pri špeciálnych školách, ktoré majú skúsenosti so vzdelávaním žiakov so ŠVVP. Dané vzdelávacie zariadenia si budujú aj špeciálno-pedagogické centrá so skúseným personálom. Problém týchto centier je ich finančné a personálne poddimenzovanie.

Inovácia predpokladá v zdrojovom centre vytvoriť multidisciplinárny tím pozostávajúci z viacerých odborníkov:

- Psychológ, ktorý dokáže zrealizovať psychologickú diagnostiku, školskú zrelosť dieťaťa s daným zdravotným postihnutím (napr. nevidiaci, nepočujúci a pod).
- Špeciálny pedagóg, ktorý zrealizuje špeciálno-pedagogickú diagnostiku, stanoví prognózu a odporúčania pre vzdelávanie. Terénny špeciálny pedagóg, pomáhajúci naplňať podmienky vzdelávania žiaka v mieste bydliska. Pravidelnými návštevami v mieste vzdelávania žiaka realizuje diagnostiku potrieb žiaka, zaškolenie pedagogického personálu, vytvára vhodné sociálne prostredie v rámci spolužiakov. Je nápomocný rodičom pri domácej príprave.
- Zdravotnícky pracovník (optometrista), ktorý dokáže kompenzovať zdravotné ťažkosti dieťaťa, realizovať rehabilitáciu poškodených orgánov, realizovať rôzne cvičenia zamerané na zlepšenie zdravotného stavu.
- Technický pracovník, ktorý pomôže odskúšať kompenzačné a zdravotnícke pomôcky v spolupráci so zdravotníckym pracovníkom. Daný odborník (môže to byť aj špeciálny pedagóg špecializujúci sa na danú oblasť) zároveň pomáha pri zabezpečení kompenzačných, didaktických a zdravotníckych pomôcok.

Centrá by realizovali depistáž detí a žiakov podľa zamerania svojej činnosti. Multidisciplinárne tímy by spolupracovali s rôznymi odborníkmi v sociálnej, zdravotníckej oblasti pre distribúciu

detí do centra.

Rodič by navštívil centrum s dieťaťom, kde by sa uskutočnila prvotná diagnostika, rodičia by sa oboznámili s prognózou a možnosťami ďalšieho rozvoja dieťaťa. Následne by si klienta prevzal terénny špeciálny pedagóg, ktorý by realizoval diagnostiku školského, sociálneho prostredia v mieste bydliska dieťaťa.

TŠP by bol konzultantom pre vzdelávacie zariadenie, pomáhal by vytvárať vhodné podmienky pre vzdelávanie, a to:

- Zaškolenie personálu školy s potrebami a možnosťami daného zdravotného postihnutia. Učitelia by sa oboznámili so špecifikami, ako napr. komunikácia s dieťaťom, riešenie konfliktov, motivácia a podpora žiaka. Vhodné je zaškoliť aj ďalší personál školy, ako informátor/vrátnik, technickí pracovníci, kuchyňa s možnosťami pomoci žiakovi so zdravotným postihnutím.
- Informovanie spolužiakov, že do kolektívu prichádza žiak s inými potrebami, ktorý môže byť rušivým elementom v procese vzdelávania. Vhodné je vziať spolužiakov do procesu pomoci začlenenému spolužiakovi, ktorý ich môže mnohokrát obohatiť svojou inakosťou. TŠP môže vytvoriť rôzne situácie, kde umožní zdravým spolužiakom vyskúšať si obmedzenia zdravotného postihnutia, a tak sa vcítiť do role svojho spolužiaka.
- Pri tvorbe bezbariérového prostredia na škole. Zdravotné postihnutie (telesné, zrakové) si vyžaduje úpravu prostredia. Ide hlavne o odstránenie prekážok v mobilite žiaka, označenie nebezpečných prvkov interiéru, ako sú schody, sklenené tabule, označenie miestnosti vnímateľné žiakom.
- Významným poslaním TŠP je priama práca s integrovaným žiakom v škole.

Realizácia inovácie

Budovanie zdrojových centier (strešných CŠPP) s nadregionálnou pôsobnosťou, s terénnymi špeciálnymi pedagógmi špecializovanými na rôzne potreby žiakov, vytvára priestor pre odbornú pomoc nielen školám, ale aj ďalším CŠPP. Ideálne by bolo, ak by jeden TŠP mal v dispenzári 20 – 25 žiakov so ŠVPP, ktorým by sa intenzívne venoval v mieste bydliska, v miestnej škole. Zriadené zdrojové centrá by vznikali z dnešných CŠPP, na základe ich personálneho, odborného a materiálno-technického potenciálu. Následne by tieto centrá dokázali zabezpečiť vzdelávanie terénnych špeciálnych pedagógov, poskytnúť im zázemie pre činnosť, pre zabezpečenie potrebných kompenzačných pomôcok.

Daná služba si vyžaduje značné finančné prostriedky, preto v súčasnosti nie je možné plnohodnotne financovať poslanie TŠP.

Terénny špeciálny pedagóg by navštevoval školy v regióne minimálne dvakrát týždenne. Pre úspešnú a zmysluplnú prácu špeciálneho pedagóga je potrebné stanoviť maximálny počet integrovaných žiakov. Predpokladáme, že 25 žiakov je postačujúci a zároveň aj maximálny počet,

ktorý dokáže jeden TŠP obslúžiť.

Témy, ktorými by sa TŠP venoval, už boli popísané vyššie.

Prioritnou náplňou práce by bolo metodické vedenie pedagógov pri vzdelávaní žiaka tak, aby dokázali vytvoriť podnetné prostredie. Školskí špeciálni pedagógovia v bežných školách nie sú odborníci na všetky postihnutia, preto je pre nich táto špecifická pomoc potrebná.

Začlenení žiaci sú vzdelávaní v súlade so vzdelávacím programom podľa jednotlivých druhov postihnutia. Školy sú povinné zaradiť do rámcového učebného plánu aj predmety špeciálno-pedagogickej podpory. Ide o predmety, v ktorých by si žiaci so ŠVVP mali rozvíjať kompenzačné zručnosti potrebné pre integrované vzdelávanie a život v bežnom prostredí. Školy bez adekvátnej podpory špecialistov (tyflopédov, surdopédov, somatopédov, psychopédov, logopédov a iných špecialistov) nedokážu adekvátne zabezpečiť vyučovanie daných predmetov. Práve táto téma je dôležitou spoločenskou požiadavkou v školách.

Nástroje a pomôcky

Zdrojové centrá by mali k dispozícii rôzne diagnostické nástroje pre psychologov a špeciálnych pedagógov.

Dôležitou súčasťou vybavenia centier je batéria kompenzačných a zdravotníckych pomôcok, podľa príslušného zdravotného postihnutia. Z hľadiska nevidiacich sú to špeciálne upravené počítače, elektronické čítacie lupy, optické pomôcky preplácané zo zdravotného poistenia, stroje na písanie bodového písma a pod.

Špeciálne školy a ČŠPP si vytvárajú rôzne pracovné listy, materiály a zošity vhodné pre dané postihnutie. TŠP v centrách by mali disponovať rôznymi metodikami, prístupnými učivo rešpektujúc potreby žiaka. Dané metodiky by špeciálny pedagóg mal poskytnúť pedagógom v teréne pri vzdelávaní začlenených žiakov.

Prepravu terénneho špeciálneho pedagóga je potrebné zabezpečiť motorovým vozidlom so šoférom. TŠP sa bude potrebovať dostať častokrát do odľahlých oblastí, kde bez motorového vozidla je nemožné docestovať. Predpokladá sa, že pracovník centra bude cestovať s rôznymi pomôckami, materiálmi, ktoré nie je možné prepravovať hromadnou dopravou.

Zdroje

Zborník z medzinárodnej konferencie organizovanej v rámci projektu Matra: Rovnaké príležitosti pre vzdelávanie detí so zrakovým postihnutím, Levoča 2006

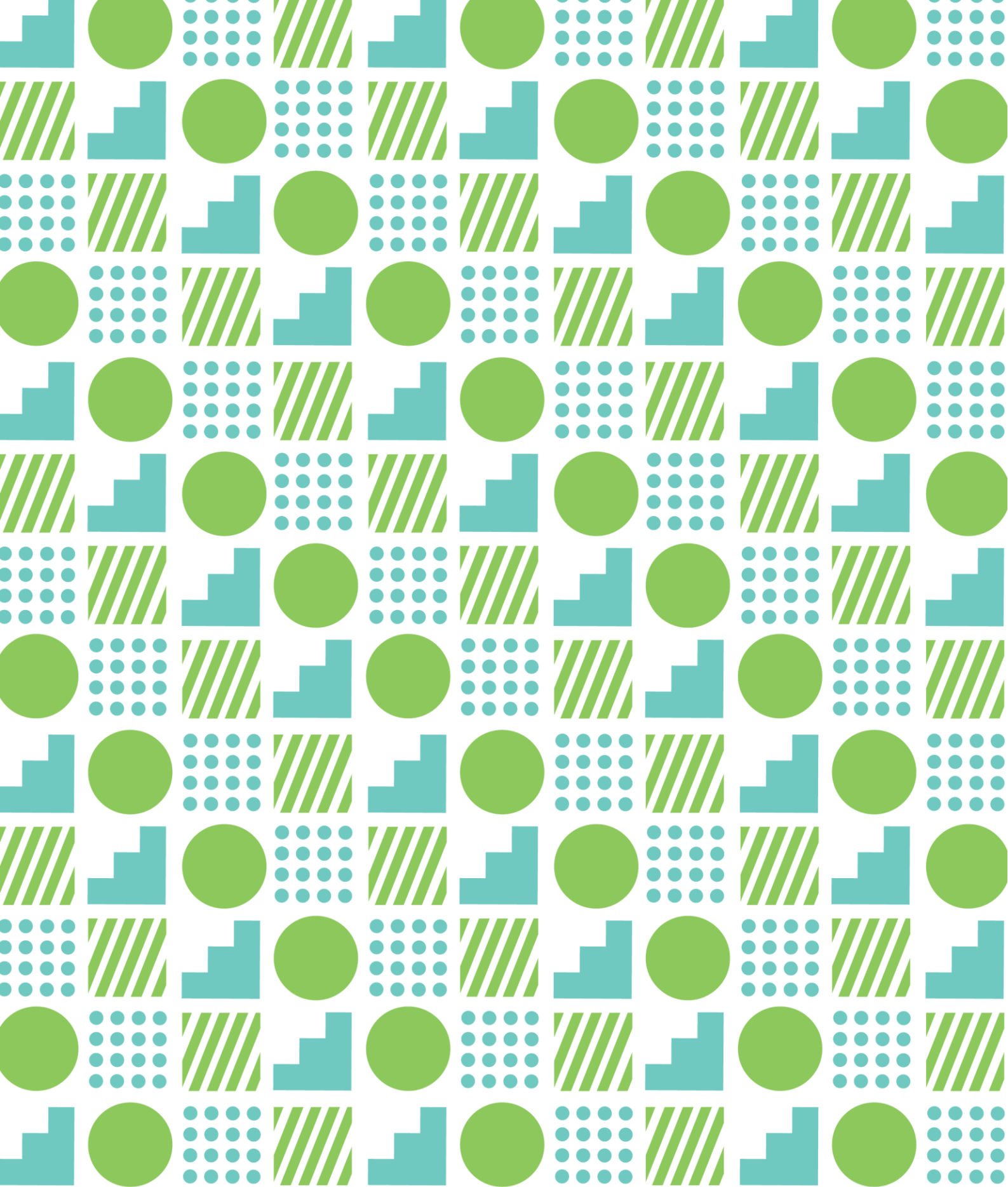

Predpokladané finančné náklady

Finančné náklady spojené s činnosťou Terénneho špeciálneho pedagóga sú:

- Prevádzka motorového vozidla so šoférom 5 krát týždenne pre 3 TŠP, s dotáciou 120 km denne.
- Vybavenie TŠP kompenzačnými a didaktickými pomôckami pre 3 TŠP, v hodnote cca 2 000 €/1 TŠP.
- Diagnostické nástroje pre psychológa a TŠP v hodnote 5 000 €.
- Mzdy TŠP a multidisciplinárneho tímu zdrojového centra.
- Financovanie zdrojového centra.
- Nájom priestorov cca 150 m² + služby.

VÝSKUMNÝ ÚSTAV
DETSKEJ PSYCHOLÓGIE
A PATOPSYCHOLÓGIE

ŠTANDARDY
NÁRODNÝ PROJEKT

+421 2 4342 0973
sekretariat@vudpap.sk
www.vudpap.sk

Štandardizáciou systému poradenstva a prevencie
k inklúzii a úspešnosti na trhu práce